

מיריבות שקטה לתחרות גלויה: יחסי ערב הסעודית ואיחוד האמירויות

יואל גוז'נסקי | 10 בפברואר, 2026 | גיליון 2099

היחסים בין ערב הסעודית לאיחוד האמירויות עברו בשנים האחרונות משותפות הדוקה לתחרות גלויה על הנהגה, יוקרה והשפעה אזורית. מאחורי החזות של "אחדות מפרצית" מסתתר שבר עמוק, הנובע מהבדלים בתפיסות איום ומאבק על בכורה כלכלית-מדינית. התחזקות מעמדו של מחמד בן-סלמאן והשאיפה הסעודית להוביל את העולם הערבי מתנגשות עם מדיניות החוץ העצמאית והאקטיביסטית של אבו-דאבי, שביקשה להשתחרר מההגמוניה הסעודית ולבסס לעצמה מעמד מוביל. התחרות באה לידי ביטוי בזירות עימות שונות וכן במישור הכלכלי, שם ערב הסעודית מאתגרת את הדומיננטיות האמירית. כיום, לנוכח עוצמתן הכלכלית והמדינית של שתי המדינות, יש לה השפעות מעבר לחצי-האי ערב. אין מדובר במחלוקת טקטית נקודתית אלא בשינוי אסטרטגי מתמשך, המשפיע על הלכידות במפרץ, על דפוסי הבריתות האזוריות ועל יכולתם של שחקנים חיצוניים, וביניהם ישראל, להסתמך על "הציר" הסעודי-אמירתי כבסיס למדיניות אזורית. בעיני ריאד, ישראל בחרה צד בסכסוך – את זה האמירתי – מה שעלול להרחיק את הממלכה מישראל ולהקשות עוד על נורמליזציה עתידית עמה.

בשל מאפיינים משותפים למדינות המפרץ – היותן מונרכיות סוניות הנשענות על הפקת נפט – רווחת הנטייה, גם בשיח המחקרי, להתייחס אליהן כאל מקשה אחת. אלא שתפיסה זו חוטאת למציאות. בפועל, מדינות המפרץ שונות זו מזו בהיקף משאבי הטבע, במבנה הדמוגרפי והעדתי ואף בתפיסות האיום שלהן. לא אחת, פערים אלו מתורגמים למדיניות חוץ שונה ולתחרות ביניהן. כך גם במקרה של ערב הסעודית ואיחוד האמירויות – שני הכוחות הכלכליים והמדיניים המרכזיים במפרץ. בעשור שלאחר "האביב הערבי" נתפס שיתוף הפעולה ביניהן כציר מרכזי שעיצב שורה של מהלכים אזוריים, מצפון אפריקה ועד חצי-האי ערב. הן פעלו בתיאום, בשאיפה לעצב מחדש את המרחב הערבי בהתאם לאינטרסים שלהן ולבולם תהליכים שנתפסו בעיניהן כמאיימים על הסדר הפוליטי הקיים. לעיתים הן פעלו ככוח רביזיוניסטי, המבקש לשנות את מאזן הכוחות האזורי, ולעיתים דווקא כשומרות של הסטטוס-קוו. איחוד האמירויות מילאה תפקיד מפתח בדחיפת ערב הסעודית להטלת החרם על קטר ב־2017; בתימן לחמו שתי המדינות בתחילת המערכה כתף אל כתף נגד המורדים החות'ים; ובלוב ובסוריה הן תמכו, כל אחת בדרכה אך בתיאום, במחנות דומים. גם במצרים פעלו יחד לביצור שלטונו של עבד אל-פתאח א-סיסי, וביחסן לטורקיה ולאיראן – עד 2019 – נרשמה ביניהן מידה רבה של תמימות דעים.

אלא שבשנים האחרונות מתרבים המתחים בין השתיים, והם אינם מתמצים עוד בפערי עמדות או בניואנסים מדיניים, אלא משקפים תחרות גלויה על מוקדי כוח, השפעה ויוקרה אזורית. תחרות זו אינה תופעה חדשה. מאז ראשית שנות ה-80 העיבו היחסים ביניהן על הלכידות של המועצה לשיתוף פעולה

במפרץ (GCC) וסיכלו יוזמות אינטגרציה דוגמת יוזמת המטבע המשותף והקמת הבנק המרכזי למדינות המפרץ – שתוכנן להיות ממוקם באבו-דאבי – לא יצאה לפועל, בין היתר בשל התנגדות ערב הסעודית, שראתה במהלך איום על מעמדה הכלכלי והמדיני המוביל.

חלק מהעיונות בין המדינות הוא אישי – הנשיא האמירתי בן-ה-64, מחמד בן-זאיד היה מעין מנטור ליורש העצר הסעודי, מחמד בן-סלמאן בן-ה-40. אלא שהתחזקותו של בן-סלמאן, ובפרט התייצבות מעמדו הבינלאומי לאחר השנים הקשות שכללו את המלחמה בתימן ופרשת רצח העיתונאי ג'מאל חשוקג'י, הפכו אותו לשחקן בעל שאיפות גלובליות ברורות. הקשר בינו לבין בן-זאיד הורע ככל שבן-סלמאן ביקש לתפוס את המושכות האזוריות – לא עוד כבן חסות, אלא כמנהיג מוביל, לא רק של הממלכה, אלא של כל המרחב הערבי. דווח שהקרקע בין המנהיגים התבטא בהתבטאויות בוטות מצד בן-סלמאן, שאף כינה את בן-זאיד "בוגד" ואיים כי "מה שקרה לקטר ב-2017-2021 יהיה [כאן וכאפט](#)" לעומת מה שצפוי לאיחוד אמירויות.

שורשי המחלוקות בין ריאד לאבו-דאבי נטועים בסוגיות עומק: מחלוקות טריטוריאליות ישנות ולא פחות מכך – בשאלת עצמאות הפעולה של איחוד האמירויות ובשאיפתה להגדיר לעצמה מדיניות חוץ וכלכלה עצמאיות. חלק מהעיונות נובע ממטרות מדיניות וגישות שונות לפעולה באזור, כולל כלפי האסלאם הפוליטי. הסעודים אינם תומכים בתנועות פוליטיות אסלאמיסטיות – הן מהוות איום על המונרכיה והן בלתי חוקיות בממלכה – אך הם היו מוכנים לעבוד איתן כשאין חלופה קיימת, למשל בתימן ובסוריה. גישה פרגמטית זו, נתקלת בגישה במדיניות של אפס סובלנות מצד איחוד האמירויות כלפי תנועות האחים המוסלמים. במשך שנים נותרה התחרות מוגבלת לחצי-האי ערב, אך כיום, לנוכח עוצמתן הכלכלית והמדינית של שתי המדינות, יש לה השפעות גלובליות. המתח בין אבו-דאבי לריאד משפיע על הכלכלה האזורית, על דינמיקות בשוק האנרגיה העולמי, ואף על שיקולים אסטרטגיים ואינטרסים של שחקנים חיצוניים – ובהם ישראל.

זירות מחלוקת

א. **תימן:** בתחילת המלחמה בתימן ב-2015 פעלו ערב הסעודית ואיחוד האמירויות תחת קואליציה משותפת נגד החות'ים, אך עם הזמן סדרי העדיפויות שלהן השתנו: ערב הסעודית חותרת לאחדות תימנית ולשליטה מרכזית יציבה כדי להרחיק השפעה איראנית, בעוד האמירויות תומכת בכוחות מקומיים בדרום, בראשם "מועצת המעבר הדרומית" במטרה להבטיח שליטה בנמלים אסטרטגיים ולבלום השפעה של האחים המוסלמים. בתגובה להשתלטות כוחות בדלנים הנהנים מגיבוי אמירתי על מחוזות דרום תימן, ערב הסעודית תקפה (דצמבר 2025) משלוחי נשק של איחוד האמירויות לבדלנים ונתנה אולטימטום לאחרונה לפנות את כל כוחותיה מתימן. איחוד האמירויות הודיעה בתגובה, ללא אזכור האולטימטום, על פינוי כל כוחותיה מתימן. כתוצאה מכך נתפס הדרום על ידי כוחות הנאמנים לערב הסעודית. בעוד ריאד מבקשת להציג את הנסיגה האמיריתית מתימן כמהלך נקודתי שניתן להכיל, בתקשורת הערבית – ובפרט בפרשנות הלא-רשמית – מתוארת האמירויות כמי שנטשה את המערכה המשותפת, חתרה תחת האינטרסים הסעודיים ואף טיפחה כוחות מקומיים בתימן שפעלו בניגוד ליעדי הקואליציה. עובדה שטענות אלו זוכות [להדהוד רחב](#), גם אם לא תמיד רשמי, מצביעה על עומק חוסר האמון.

ב. **סודאן:** ערב הסעודית ואיחוד האמירויות תומכות בצדדים יריבים בסכסוך המזוין, מה שמסבך את המאמצים לקדם הסדר פוליטי במדינה ומונע גם את היכולת לממש את ההסכם אליו הגיעו סודאן וישראל במסגרת 'הסכמי אברהם'. ערב הסעודית תומכת בעבד אל-פתח אל בורהאן, מפקד צבא סודאן, כדי לשמר את השפעתה במדינה חשובה הסמוכה לגבולה ולחזק את הדומיננטיות שלה בזירת הים האדום. איחוד האמירויות מצדה מגבה את מוחמד חמדאן דגאלו ("חמידתי"), מפקד מיליצית "כוחות התמיכה

ג. **קטר:** ערב הסעודית הובילה ב-2021 את סיום המשבר בין קטר לשכנותיה במפרץ כחלק מהאסטרטגיה של בן-סלמאן להפחית מתחים ולתמוך ב"חזון 2030" שהוא מייעד לממלכה. לעומת זאת, איחוד האמירויות, שהייתה מהתומכות המרכזיות בחרם שהוטל על קטר ב-2017, הסתייגה מההתקרבות המהירה ודאגה לעכב צעדים שהיו עלולים לחזק את מעמדה האזורי של קטר על חשבון האינטרסים שלה. בשנה האחרונה חלה התקרבות נוספת בין ריאד לדוחא, הסחר צמח, נחתמו הסכמים וביניהם לחיבור רכבת מהירה בין הבירות, והקשר האישי בין מחמד בן-סלמאן לתמים בן-חמד התחזק.

ד. **סומלילנד:** איחוד האמירויות מנהלת את רוב הנמלים המרכזיים בסומלילנד, כולל נמל ברברה, שהוא נקודת יצוא מרכזית של הרפובליקה. היא משמשת גם כיעד עיקרי לייצוא מסומלילנד וממלאת תפקיד מרכזי בפיתוח תשתיות מסחריות וביטחוניות. אמנם איחוד האמירויות נמנעה מהכרה רשמית בעצמאות סומלילנד, אך שומרת על קשרים הדוקים עם הממשלה המקומית. ההכרה הישראלית בסומלילנד החריפה את המתח בין ריאד לאיחוד האמירויות, שכן בראיית ערב הסעודית ישראל פועלת בשיתוף פעולה עם איחוד האמירויות גם בזירה זו.

התחרות בין ריאד לאבו-דאבי בזירות אלו מדגישה עד כמה יחסי ריאד-אבו-דאבי הפכו לתחרות אסטרטגית גלויה. ניסיונות תיווך ודיפלומטיה שקטה בין מדינות המפרץ סייעה להכיל את ההתנגשות, אך המחלוקת היא מבנית, לא נקודתית, ואינה נובעת רק מיריבות אישית בין המנהיגים החזקים של שתי המדינות; היא חלק מהותי מהמבנה האזורי החדש, ובה בעת גם תוצאה שלו. המסר שמגיע מתימן וגם מסודאן, מהים האדום ומזירות נוספות, ברור: שיתוף הפעולה במפרץ כבר אינו מובן מאליו. [ניסיונה של ריאד](#) להציג חזית מאוחדת נועד בעיקר למנוע הידרדרות פומבית, אך אינו מעלים את העובדה שהברית הישנה עוברת שינוי יסודי.

מאחורי החיוכים וההצהרות על יציבות, מתעצבת מציאות חדשה של פערים, אינטרסים מתנגשים ותחרות על עיצוב הסדר האזורי. בהקשר הכלכלי והמסחרי בולטת התחרות בין ערב הסעודית לאיחוד האמירויות אף יותר. ערב הסעודית דרשה כי חברות בינלאומיות המבקשות לעשות עסקים בשטחה יחויבו למקם את המטה האזורי שלהן בריאד – מהלך שמכוון במובהק נגד דובאי, המרכז העסקי הדומיננטי של המפרץ. ערב הסעודית משיקה חברות תעופה חדשות, מפתחת יעדי תיירות עתירי השקעה ומבצעת רפורמות כלכליות נרחבות, מה שמציב אותה בתחרות ישירה עם שכנתה. איחוד האמירויות הייתה הכוח הכלכלי הבלתי מעורער במפרץ ובכלל זאת הצטיינות בתחומי הרפואה, החלל, התיירות, התעופה וגרעין אזרחי – עד כי נטען שהיא [מקדימה בכ-20 שנה](#) את הפיתוח הכלכלי של ערב הסעודית, המבקשת כעת להשלים את הפער.

משמעויות לישראל

לריאד ולאבו-דאבי הרבה במשותף. שתיהן משקיעות משאבים רבים כדי לעצב מחדש את המזרח התיכון כמנוע הזדמנויות כלכליות וכמרכזים עולמיים לבינה מלאכותית, שיט ותעופה, תיירות, פיננסים ועוד. שתיהן פועלות להפחתת התלות שלהן בנפט ופועלות לחזק את השותפות הביטחונית עם ארצות הברית כדי להתמודד עם האיומים המרכזיים שלהן – בראשם איראן. שתיהן גם סבורות כי בסופו של דבר ישראל צריכה להיות חלק אינטגרלי מהאזור, אף על פי שהלוחות הזמנים והתנאים שלהן לקידום היחסים הללו שונים באופן מהותי. הפוטנציאל לשיתוף פעולה ביניהן קיים והוא לא מבוטל, אך דווקא אותם קווי דמיון יוצרים קרקע לעוינות לה אנו עדים היום.

במקביל להתרחקות מאבו-דאבי, נראה שריאד מתקרבת לטורקיה ולקטר, מהלך שתואר בידי [עיתונאים ישראלים](#) כלא פחות מאשר יישור קו עם המדיניות הטורקית והצטרפות של ערב הסעודית לציר האחים המוסלמים. יתרה מכך, [פרשנים ישראלים](#) אף קראו לישראל לבחור צד - את זה של איחוד האמירויות. מדברים אלו ומשיתוף הפעולה האסטרטגי בין ישראל לאיחוד האמירויות עלול להשתמע כי ישראל אכן בחרה צד בסכסוך והיא ניצבת "במחנה" האמירתי, כך לפחות הסעודים מבינים זאת. גם ראש הממשלה בנימין נתניהו התייחס לתפנית כביכול במדיניות הסעודית בדאגה: "אנו עוקבים אחרי ההתקרבות הסעודית לקטר וטורקיה, ומצפים שמי שרוצה לעשות נורמליזציה איתנו לא יתחברו לאידאולוגיה שרוצה לעשות ההפך מהשלום", [אמר](#).

הממלכה קשובה לשיח ישראלי זה והיא שללה בתוקף טענות אלו. טורקי אל-פיצל, ראש המודיעין הסעודי לשעבר, כתב במאמר שפרסם באל-ערבייה כי ישראל [ובעלי בריתה הערביים](#) (כנראה רמז לאיחוד האמירויות) מפיצים טענות שקריות שלפיהן סעודיה נעה לכיוון ציר אסלאמי קיצוני הכולל את קטר וטורקיה. אל-פיצל הזכיר כי הממלכה מתנגדת לאידאולוגיה של האחים המוסלמים ושהיא אף הכריזה על האחים המוסלמים כארגון טרור עוד בתקופת המלך עבדאללה.

שחקנים מרכזיים בעולם הערבי נערכים מחדש על רקע השינויים במאזן הכוחות האזורי בשנתיים האחרונות, ובעיקר החלשות איראן ושלוחיה והתחזקות היחסית של טורקיה וישראל על חשבונה. מוערך שהשינויים במדיניות החוץ הסעודית קשורים בשינויים אלו במאזן העוצמה האזורי ובפרט לחשש הסעודי מהתחזקות ישראלית, כלומר – אין מדובר בשינוי גישה על בסיס אידיאולוגי. מבחינת ריאד – ההתאמות במדיניותה קשורות יותר לצורך בגידור והן מונחות על-ידי עקרון של שמירה על גמישות מרבית בעת של שינויים משמעותיים ואי-ודאות רבה.

הקרע בין ריאד לאבו-דאבי אינו משרת את ישראל, שכן יש לה עניין בגיבוש חזית אחידה ככל האפשר בקרב מדינות ערב שלהן תפיסה פרגמטית יחסית כלפיה והן חולקות עימה חשש מאיראן. גם ההתקרבות בין ריאד לדוחא ואנקרה אינה נוחה לישראל, הגם שאין מדובר בזוהת אידיאולוגית אלא באינטרסים גאו-פוליטיים, שניתן להשפיע עליהם. זאת ועוד, צמצום היכולת לבסס אסטרטגיות אזוריות על בסיס "ציר" סעודי-אמירתי עלול להקשות על מאמצי הנורמליזציה עם ערב הסעודית. לכן, ישראל תטעה אם תבחר צד, גם במשתמע, בין ערב הסעודית, שהיא הכלכלה הגדולה במזרח התיכון, לבין אבו-דאבי. שעימה מתקיים שיתוף פעולה כלכלי וביטחוני פורה. לישראל אפשרויות פעולה בהקשר זה, וביניהן פניה ישירה או עקיפה לערב הסעודית באמצעות הממשל האמריקאי, על מנת לבקש הבהרות להתאמות האחרונות במדיניות ריאד. גם אימוץ רטוריקה חיובית מצד ישראל אשר להסדר מדיני עתידי עם הפלסטינים יהיה בעל משמעות רבה עבור ערב הסעודית ועשוי להפחית מתיחות בין ירושלים לריאד.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט